

54854
47 304

TANÍTÓK
ÉS
TANÁROK
SZÁMÁRA

2

2020 JÚN. 29

MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK

2020. 60. ÉVFOLYAM

MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK

LX. évfolyam 2020. 2. szám

Tartalom

RÉVÉSZ LÁSZLÓ	
Tanulni élmény? A Komplex Alapprogram egy lehetséges megoldás!	3
K. NAGY EMESE	
Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportban	16
RACSKO RÉKA	
A Digitális alapú alprogram innovatív módszertana	25

Főszerkesztő:

Bácsi János

Szerkesztők:

Annus Gábor

Cs. Bogyó Katalin

Jancsák Csaba

Pap Anita

Sándor József

Tanulni élmény?

A Komplex Alapprogram egy lehetséges megoldás!

RÉVÉSZ LÁSZLÓ

revesz.laszlo@uni-eszterhazy.hu

Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: *módszertan, tanulás, Komplex Alapprogram*

Bevezetés

A címben megfogalmazott kérdéssel szinte napi szinten találkozunk a pedagógusok, a szülők, de talán legtöbbször a tanulók fogalmazzák meg ezt a kérdést! Ismert, hogy a tanulók érzelmi viszonya az iskolához, a pedagógushoz és a tantárgyhoz nagyban meghatározza a tanulási motivációt és a tanulási eredményeket (learning outcomes). Az iskola egyik feladata, hogy olyan képességekkel, kompetenciákkal és tudással vértesse fel a tanulót, melyek megfelel a 21. század kihívásainak, és megalapozza a tanuló eredményességét.

A Nemzeti Reform Programban rögzített, a végzettség nélküli iskolaelhagyás mérséklését szolgáló cél elérése érdekében több fejlesztési projekt is indult az elmúlt években. A különböző programok a végzettség nélküli iskolaelhagyást a *prevenció* (az iskolaelhagyás megelőzése), az *intervenció* (az iskolaelhagyás megállítása) és a *kompensáció* (az iskolaelhagyók visszavezetése az oktatásba) eszközeivel kezelik.

A Komplex Alapprogram (a továbbiakban: KAP) kidolgozását is ez a cél vezérelte, azonban a projektbe bevont intézmények száma és sokszínűsége lehetőséget teremt arra, hogy a tehetséggondozást is szolgálja, illetve megalapozza a tanulók egész napos iskolai tevékenységét, fejlesztését, támogatását. A program *A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából* (EFOP-3.1.2-16-2016-00001) című kiemelt projekt keretében az Eszterházy Károly Egyetem által vezetett, konzorciumban

KÖTELES PÉLDÁN!

HELYI

megvalósuló fejlesztési program. Célja szakmai (módszertani) megoldások kidolgozása, melyek a méltányos, esélyteremtő, hátránykompenzáló oktatást az egyéni tanulási utak támogatásával valósítják meg, s része a tehetség gondozás is (Révész 2018).

A projekt mint oktatásfejlesztési beavatkozás további közvetlen célja a differenciált, személyközpontú nevelést lehetővé tevő módszertani kultúra erősítése, a nyitottságra ösztönző intézményi nevelés-oktatás pedagógiai és módszertani eszköztárának fejlesztése, valamint a méltányosság elvén alapuló tanulási környezet kialakítása a tanulók eredményessége és sikeres előrehaladása érdekében.

A KAP jellemzője, hogy integrálja a pedagógiai gyakorlatban korábban alkalmazott, differenciált fejlesztésre alkalmas bevált gyakorlatokat, módszereket, tanulásszervezési módokat, és ezeket egységes elméleti keretbe foglalva teszi hozzáférhetővé az intézmények számára. A program középpontba helyezi a státuszkezelésen¹ alapuló tanulói képességfejlesztést, amelyhez alprogramokat és adekvát tanítási stratégiát kínál.

A program tanulástámogató módszertanának (tanítási-tanulási stratégia) központi eleme a heterogén tanulócsoportokban (tanulásban, képességekben, motivációban eltérő) folyó differenciált fejlesztés, azaz a Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportban (a továbbiakban: DFHT).

A DFHT tanítási-tanulási stratégia célja, hogy a tanulók meglévő tudása és készségkészlete folyamatosan bővüljön, pozitív élményekben, sikerekben legyen részük, tanulási motivációs szintjük növekedjen, és képessé váljanak az önálló tanulásra. A KAP tanítási-tanulási stratégiájából eredően a tanulók személyiségének fejlesztéséhez szükséges tevékenységek együttesen hatnak az osztálytermi munka folyamán (K. Nagy–Révész 2018).

A program koherenciáját biztosítja, hogy a teljes program átfogó, következetesen végigvitt alapelvek szerint szerveződik, valamint önálló tanítási-tanulási stratégiát kínál, amely megjelenik a tanítási órákon, illetve az alprogrami foglalkozásokon is. Az alprogrami foglalkozások a képesség- és készségfejlesztést szolgálják, megfelelő szabadságot biztosítanak a pedagógusok számára a tanítási stratégia helyi kontextushoz jól adaptálható alkalmazására.

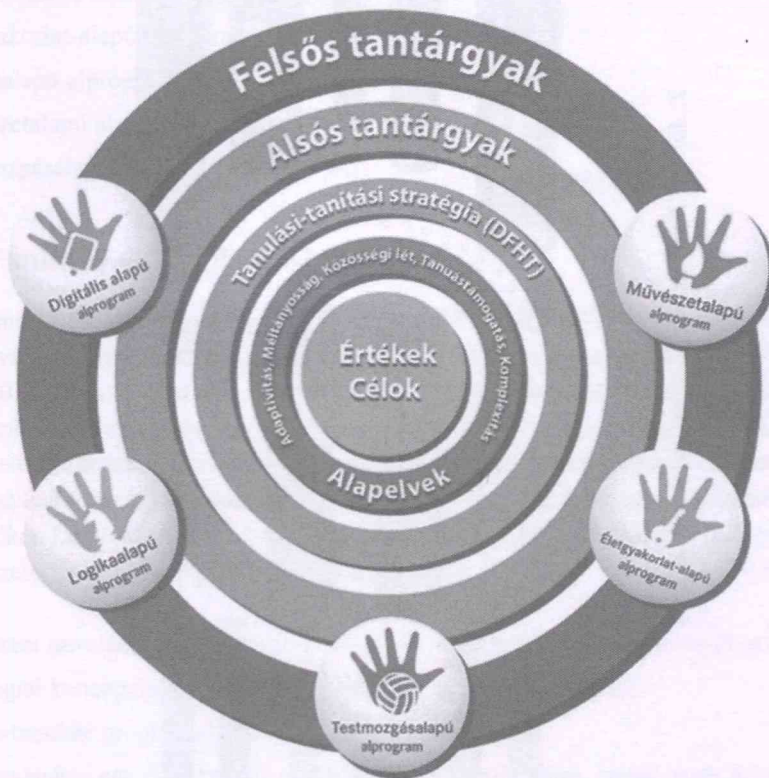
A jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a KAP pedagógiai rendszerét, a kidolgozott és a gyakorlatba bevezetett nevelési-oktatási programot, mely igyekszik szem előtt tartani a köznevelés aktuális kihívásait, jellemzőit. A tanulmányban a program bemutatásán túl megjelenik, hogy miként tudják a pedagógusok alkalmazni a program elemeit munkájuk során, valamint bevezeti a további tanulmányokat, melyek részletesen kifejtik a program elemeit és működésüket. A bevezető tanulmányt a DFHT és az alprogramok részletes módszertani bemutatása követi, mely így ad komplex ismereteket a programról.

---

¹ Státuszon a tanulók társas pozíciója, osztályközösségbeli helyzete értendő. (A státusz hagyományosan a szociometria eszközével vizsgálható.) Státuszkezelésen értendő a tanulói státusz tudatos alakítása pedagógiai módszerek segítségével.

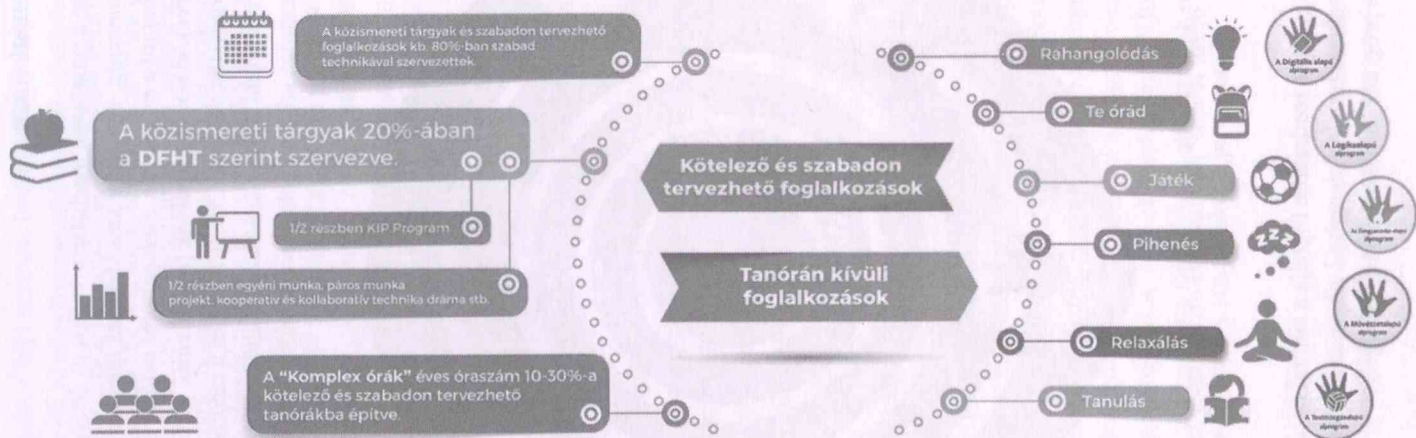
A KAP rövid bemutatása

A program fókuszában a programot meghatározó célok és értékek állnak (1. ábra), az alapvető értékek a *tanulóközpontúság*, az *egyéni tanulási utak támogatása*, a *differenciált, személyre szabott fejlesztés*, valamint a *méltányos, esélyegyenlő oktatás biztosítása a tanulók számára*. Ezen célok köré szerveződnek az alapelvek (*adaptivitás, méltányosság, tanulástámogatás, közösségi lét, komplexitás*) (Szivák et al. 2018), amelyek a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozásokra is kiterjednek. A program tanítási-tanulási stratégiáját a DFHT tanulásszervezési eljárások és módszertanok összessége adja, megalapozva a tanórákat és az alprogrami foglalkozásokat.

1. ábra: A KAP felépítése (Forrás: saját szerkesztés)

A KAP továbbá egységes rendszerbe foglalja a tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokat, valamint a program szakmai-tartalmi elemeit (2. ábra), melyek a program alapelveire épülnek, illetve megjelenítik a program tanítási-tanulási stratégiáját.

2. ábra: a KAP elemei (Forrás: saját szerkesztés)

A kötelező tanulási időszak részeként jelennek meg:

- a tanórák (80%-os arányban a korábbi gyakorlatnak megfelelően),
- a DFHT-val támogatott tanítási órák (20%-os arányban²),
- a ráhangolóó foglalkozások (heti 1-3 órában) és
- a komplex órák (10%-os arányban).

A szabadon választható tevékenységek körében a program által kínált alprogrami foglalkozások (heti egy alkalommal) jelennek meg (önálló, egy tanóra időtartamú foglalkozás keretében):³

- Digitális alapú alprogram (DA)
- Életgyakorlat-alapú alprogram (ÉA)
- Logikaalapú alprogram (LA)
- Művészetalapú alprogram (MA)
- Testmozgásalapú alprogram (TA)

A KAP mint nevelési-oktatási program

A KAP mint nevelési-oktatási program (Révész–K. Nagy 2018) önálló tanítási tanulási stratégiával rendelkezik, amely a differenciált, tanulóközpontú szemléletre épít (K. Nagy–Révész 2018), és így alapozza meg a program elemeit. Emellett olyan pedagógiai módszereket és eljárásokat szervez egységes rendszerbe, amelyek erősítik az intézmények tanulástámogató szerepét, növelik az iskolák személyiség- és képességfejlesztő tevékenységének eredményességét. A program épít a tanulók sokféleségére, egyediségére, célul tűzi ki az egyedi képességek társas interakciókon keresztül történő kibontakoztatását, valamint az egyéni tanulási utak és az önálló tanulás szerepének növelését az iskolai környezetben.

A KAP mint nevelési-oktatási program az alábbi összetevőket foglalja magában:

- pedagógiai koncepció (Komplex Alapprogram Koncepció [KAK]),
- tanítási-tanulási program (DFHT),
- a tanulási-tanítási egységek tartalmi leírása (alprogrami eszköztárak, tanítói- tanári kézikönyvek),
- az értékelés rendszerének ismertetése (Értékelés a Komplex Alapprogramban),
- a pedagógus-továbbképzési program teljes körű leírása (KAP Képzési rendszer),
- szakmai háttértámogatás.

---

² Az éves óraszámhoz viszonyítva.

³ Az alprogramokhoz készült alprogrami koncepció és alprogrami módszertani eszköztár. Lásd: 1. sz. melléklet.

3. ábra: A nevelési-oktatási program részei (Forrás: saját szerkesztés)

A nevelési-oktatási program a KAP-ot átfogóan bemutató koncepcióból (Révész et al. 2018), az oktatási-nevelési program tanítási-tanulási stratégiájából (K. Nagy et al. 2018), szakmai támogatórendszerből (Jobbágy et al. 2019), pedagógus-továbbképzésekből, értékelési rendszerből (Szűcsné Hütter et al. 2019), illetve alsó és felső tagozatos módszertani, valamint alprogrami eszköztárakból áll.

A KAP pedagógiai koncepciója

A KAP olyan pedagógiai terv, amely felvázolja a tanulási folyamat időkereteit, bemutatja javasolt módszereit és eszközeit, tanulásszervezési eljárásait, emellett utal az értékelés módjára és eszközeire.

A KAP más megfogalmazásban a tanulási esélyek növelését célzó komplex pedagógiai módszerek és személyiségfejlesztő tevékenységek összessége, amely figyelembe veszi a tanulók eltérő képességeit, erősségeit, tehetségeit. Célja, hogy az iskola napjainkban olyan tanulási környezetet biztosítson, amelyben a tanulók aktívan építhetik fel, konstruálhatják saját tudásukat (Hunya 2005, Knausz 2002, Nahalka 2002).

A személyiségfejlődésre és a közösségek működésére érzékeny pedagógiai és tanulási módszerek alkalmazása olyan szemléletváltást eredményezhet, amely erősíti a tanulók bevonódását a tanulási folyamatba, lehetővé teszi a tanulás élményszerűségének figyelembevételét, alapot

ad az önismereten alapuló pályaválasztáshoz, így elősegíti a legalább középfokú végzettség megszerzéséhez vezető tanulási út bejárását.

A KAP-ot bevezető és azt alkalmazó iskola szemléletére jellemző, hogy széles hatókörben értelmezi feladatait. A tanulók fejlesztése az iskola falain belül azt célozza, hogy a tanulók az intézményen kívüli élet területein is helyt álljanak, így a család, a munka, a társadalmi kapcsolatok területein is. A KAP célja növelni az iskola érték közvetítő szerepét a szolidaritás, a méltányosság és a kölcsönös befogadás révén, segítheti a tanulókat a felelősségvállalás képességének elsajátításában, és felmutathatja a tudomány, az egészség, a szociális jólét értékeit.

A KAP tanítási-tanulási programja

A KAP tanítási-tanulási programjának, azaz a tanítási-tanulási stratégiájának fókuszában a DFHT oktatásszervezési módszer áll. A DFHT három fő területen jelenik meg az iskolai gyakorlatban.

- 1) A tanórák összességét érintően a DFHT az öndifferenciálás és a személyre szabott fejlesztés segítője, amelyben az ismert tanulásszervezési technikák mellett megjelenik a Komplex Instrukciós Program (KIP). A pedagógusoknak módjukban áll a kötelező tanítási órák során alkalmazni a DFHT módszereit, kiegészítve a korábbi módszertani gyakorlatukat. Ennek aránya a kötelező közismereti órák esetében 20%.
- 2) A tanulásszervezés folyamatában körülbelül a tananyag minimum egyharmada (30%) az alprogramokkal összekötve valósul meg (komplex órák).⁴ Az egyharmados arány valamennyi közismereti tárgy esetében érvényesül, elsősorban a tantárgyi kapcsolatokra alapozva. Más megfogalmazásban ez azt jelenti, hogy a kötelező közismereti órák során a pedagógusok a DFHT alkalmazása mellett megteremtik az alprogrami kapcsolódásokat, és azok tartalmait, eljárásait beemelik az óraszervezésbe.
- 3) A szabadon tervezhető időszakban a DFHT az önálló alprogrami foglalkozások keretein belül is megvalósulhat a foglalkozásszervezés során. E foglalkozások a kötelező tanórák utáni időszakban (jellemzően délután) segítik a korábban megszerzett tudás mélyítését, alkalmazását, de támogatják a képességek fejlődését és a tehetséggondozást is. A tanítás időszervezése az iskola korábbi gyakorlatára épülve 45 perces órák (foglalkozások) keretében, de szükség szerint attól eltérően is megvalósulhat.

A program tanítási-tanulási stratégiája a gyakorlatban már kipróbált és alkalmazott módszerek együttesét kínálja, amely lehetőséget biztosít a tanulócsoportok és az egyes tanulók eredményes fejlesztéséhez.

---

⁴ A komplex órák fogalmába tartozik minden olyan óra, amely épít a program tanítási-tanulási stratégiájának módszereire és technikájára, és amelyek felhasználják a program alprogramjainak tartalmait, valamint a tantárgyi kapcsolatokat is.

A KAP tanítási-tanulási egységeinek leírása

A KAP tanítási-tanulási egységei az egésznapos iskolai fejlesztés lehetőségeit igyekeznek kiaknázni, így az iskolában töltött (tanulási) időre fókuszál. A program tanulási-tanítási stratégiájának célja, hogy színes, tartalmas foglalkozásokat ajánljon egész napra a tanulóknak. Ez nem a hagyományos értelemben vett egésznapos iskolát jelenti, hanem olyan tanulás-szervezést, amelynek egy része a tanuló érdeklődéséhez igazított, a másik része pedig a tanulók és szülők igényeihez, az iskola lehetőségeihez, helyi szokásaihoz alakítható. Az ilyen módon szervezett foglalkozások jelentősen hozzájárulhatnak a tanulók tanulási eredményességének növeléséhez, sikerességéhez és a tanulók közötti esélyegyenlőtlenség csökkentéséhez.

A kötelező tanórák számát figyelembe véve az időkereteket úgy határozza meg a program, hogy a jogszabályokban előírt tanórák és egyéb iskolai tevékenységeken alapul, de az iskolában töltött időre tanulástámogató módszertant és önálló foglalkozásokat is kínál.

A KAP pedagógus-továbbképzési programja

Egy intézmény akkor tud a 21. század igényeinek megfelelő tanulási környezetet kialakítani, ha az ott dolgozó pedagógusok folyamatosan képzik magukat, fejlődnek a társadalmi és módszertani változásokkal párhuzamosan. Az egyéni tanulás mellett a szervezeti tanulás megvalósulása hatékonyan tudja támogatni a program bevezetését. A pedagógusok részéről azonban egyre nagyobb az igény a módszertani színesítésre, kultúraváltásra, annál is inkább, mivel egyre több iskola találja szemben magát alulmotivált, viselkedési problémával küzdő tanulókkal. Programunk a korai iskolaelhagyás mértékének csökkentését szem előtt tartva olyan pedagógus-továbbképzéseket ajánl, amelyek segítik a pedagógusokat az új feladatokkal szembenézni, ráirányítják a figyelmet a tanulók érdeklődésére, és építenek a pedagógusok egyéni igényére, valamint korábbi módszertani kultúrájukra.

A KAP-ban a pedagógusok képzésének a célja, hogy szemléletbeli és pedagógiai, módszertani kultúraváltás következzen be a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoportok sikeres nevelésének, oktatásának tekintetében. Cél, hogy a képzések hatására olyan helyi és intézményi működési gyakorlat alakuljon ki, amely az oktatási eredmények, a minőség javítására ösztönöz.

A KAP sikeres működésének egyik feltétele, hogy a programot bevezetni kívánó iskolák pedagógusai azonosuljanak a program céljaival, filozófiájával. A projekt során 7 db (KAK, DFHT, DA, MA, LA, TA, ÉA), egyenként 30 órás pedagógus-továbbképzést akkreditáltak, melyek így szerves részei lehetnek a kötelező pedagógus továbbképzésnek, valamint a pedagógus-életpályamodellnek. A képzéseken való részvétel, valamint a kapcsolódó nyomtatott és elektronikus tananyagok térítésmentesen érhetőek el. A képzések blended learning (kevert) tanulásszervezéssel valósulnak meg, azaz a képzéseknek 20 óra kontakt órát (2 kontaktnap) és 10 óra távoktatási elemet tartalmaznak. Online és offline tananyag is készült, mely a képzésben részt vevők ismeretszerzését segíti.

A kontaktképzések során cél a szociális kompetenciák fejlesztése, a kapcsolatépítés, a szemléletformálás, a gyakorlati módszerek elsajátítása és kipróbálása, a tapasztalatok megbeszélése, reflexiók megfogalmazása és értelmezése, valamint a tanárok pedagógusi kompetenciáinak és transzverzális készségeinek fejlesztése. A kontakt képzési napok sajátossága az egymástól tanulás elősegítése, közös élmények szerzése. A távoktatás az elméleti részek önálló értelmezését, feldolgozását támogatja, lehetőséget biztosít a képzés során tanultak gyakorlati alkalmazására, valamint szervezeti diagnózist és egyéni fejlesztési terv készítését is magába foglalja. A távoktatást a képzők tréneri, mentori tevékenységgel támogatják.

A KAP Szakmai Támogatórendszere

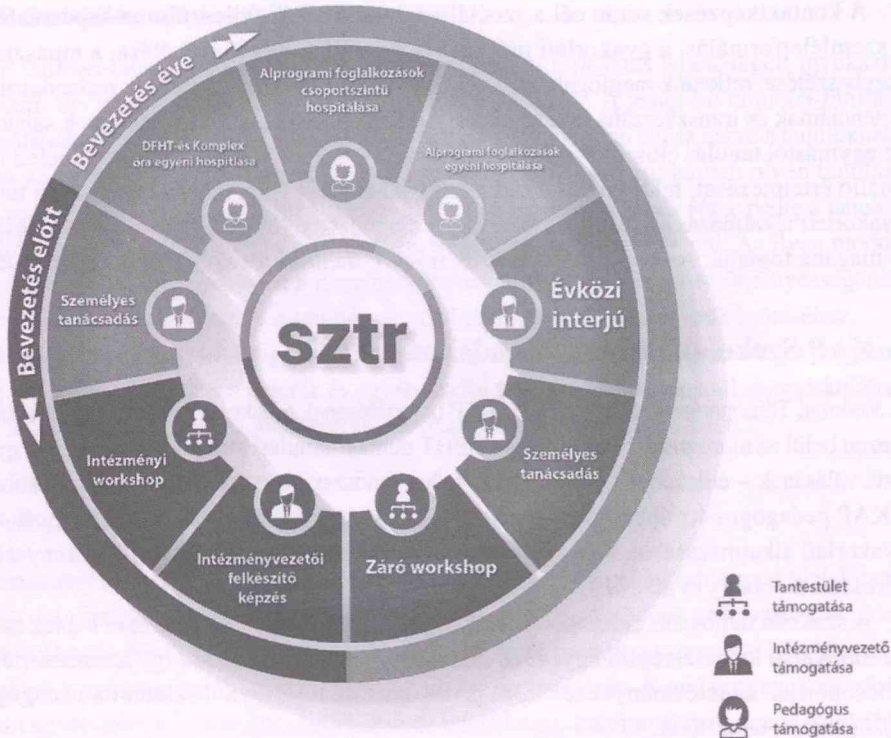
A Szakmai Támogatórendszer (SZTR) a KAP bevezetésének és sikeres iskolai megvalósulásának – ezen belül az alprogrami tartalmak és a DFHT tanítási-tanulási stratégia osztálytermi gyakorlattá válásának – érdekében kidolgozott komplex rendszer. A szakmai támogatás további célja a KAP pedagógus-továbbképzéseken az elsajátított új ismeretek, módszerek magas szintű gyakorlati alkalmazásában való segítségnyújtás a kidolgozott támogatási tevékenységeken keresztül (Jobbágy et al. 2019).

A szakmai támogatás célcsoportjainak meghatározásában fontos szerepet kaptak az iskolai innováció kulcsszereplői egyéni és intézményi szinten egyaránt, így a rendszer egyéni célcsoportjai: a) intézményvezetők, b) pedagógusok; intézményi szinten: a pedagógusok közössége, a tantestület.

A rendszer komplex, hiszen a kor követelményeinek megfelelő elektronikus kapcsolattartás mellett épít a már jól bevált személyes találkozásokon alapuló segítő munkaformákra is. A KAP intézményi implementációjának segítségét, nyomon követését a következő módokon és területeken támogatjuk:

- szakmai anyagokhoz való hozzáférés biztosítása a *Komplex Alaprogram Tudástár* elektronikus felületén keresztül;
- elektronikus úton történő támogatás, amelyre az *e-SZTR* online felülete ad lehetőséget;
- *jelenléti támogatás (JTR)*, amely személyes találkozásokon alapuló segítségnyújtást biztosít a pedagógusok számára;
- *KAPOCS-iskolahálózat működtetése*, amely összefogja a KAP-ot megvalósító intézményeket, és szakmai fórumot biztosít a program fenntarthatósága érdekében. A 4. ábra a jelenléti támogatás három fő célcsoportja kapcsán (tantestület, intézményvezetők, pedagógusok) mutatja be, hogy melyik célcsoport milyen formában és területen kap segítséget a program bevezetése előtt és a bevezetés évében az SZTR-en keresztül.

A program keretében megvalósuló jelenléti szakmai támogatás az iskola igényeit figyelembe véve és azokkal összhangban valósul meg.

4. ábra: A jelenléti támogatás modellje (Forrás: saját szerkesztés)

A KAP alprogramjai

A KAP újszerű eleme, hogy a program alapelvei és tanítási-tanulási stratégiái mellett alprogramokkal is támogatott, melyek elsődleges célja a képesség- és kompetenciafejlesztés (Révész 2018).

A KAP a következő alprogramokat foglalja magában:

- Digitális alapú alprogram
- Életgyakorlat-alapú alprogram
- Logikaalapú alprogram
- Művészetalapú alprogram
- Testmozgásalapú alprogram

Az alprogramok célja – az alapelvekre és a DFHT-ra épülve –, hogy olyan új módszereket, tanulásszervezési módokat emeljenek be a mindennapi pedagógiai, tanítási gyakorlatba, melyekkel a tanulás élményszerűvé válik, a tanuló aktív, alkotó részese lesz a tanulási folyamatnak. Az alprogrami foglalkozások elsősorban a kötelező tanítási időn túl, a délutáni időszakban kerülnek be a napirendbe. Az alprogramok önálló részei a programnak, céljuk a készség- és képességfejlesztés, a tanulói erősségek megtalálása, a lemaradás kompenzálása, a kiemelkedő képességű tanulók tehetségterületeinek azonosítása. Ebben a rendszerben azoknak a területeknek a fejlesztése jelenik meg, amelyek támogatják a transzverzális készségek fejlődését is.

Az alprogramok kettős célt szolgálnak, attól függően, hogy az iskola miként emeli be azt mindennapi gyakorlatába:

- a) ha évfolyam- és osztályszinten jelenik meg az alprogramok szervezése, akkor az alkalmas a tanulói képességfejlesztésre, a közismereti órák tananyagához illetve azok elmélyítésére, a tudás bővítésére és a házi feladat kiváltására;
- b) ha más módon, pl. osztályonként vagy évfolyamonként összevonva valósul meg, akkor a képességfejlesztést, az élményközpontú tanulásszervezést, az egyéni tanulási utak támogatását valósítja meg.

Az alprogramok főként tantárgyfüggetlen módszertani eszközrendszert alkalmaznak, amelynek eredményeként az iskolai tantárgyak és a tanórán kívüli foglalkozások széles körében felhasználhatók. Tanulásszervezési szempontból az alprogramok módszertani eszköztárában szereplő feladatok óraterv szerint történő felhasználásra éppúgy alkalmasak lehetnek, mint adott pedagógiai helyzetben rögtönzött differenciált feladatadásra (például a lassabb ütemben haladó tanulók bevárásakor a gyorsabb ütemű tanulóknak feladat adható).

A KAP szolgáltatási portfóliója

A KAP kidolgozása során kiemelt szempont volt, hogy a program bevezetése minél gördülékenyebben valósuljon meg az iskolákban, és ehhez minden feltételt biztosítson a program. A bevezetéshez kapcsolódóan az alábbi díjmentes szolgáltatásokat biztosítjuk azon intézmények részére, amelyek csatlakoznak a programhoz (Révész et al. 2019):

1. Pedagógus-továbbképzések
  - A képzéshez tartozó valamennyi segédanyag (tananyag, tanulási útmutató, résztvevői ütemterv, résztvevői szolgáltatások rendszere, segédanyagok, elégedettségi kérdőívek) a pedagógus-továbbképzésben résztvevők számára
  - Online tanulási környezet
2. Intézményi workshopok (pedagógusoknak, szülőknek)
3. Szülői, tanulói tájékoztatók/kiadványok
4. Intézményvezetői felkészítések
5. Szakmai Támogató Rendszer (jelenléti és elektronikus támogatás)

6. Szakmai kiadványok (több mint 50 kiadvány)
- Nevelési-oktatási program – KAK
  - Tanítási-tanulási stratégia stratégia – DFHT
  - Alprogrami koncepciók (5 db)
  - Alprogrami eszköztár és feladatbank (5 db)
  - Foglalkozástervek
  - Feladatgyűjtemények, linkgyűjtemény
  - Tanítói-tanári kézikönyvek (10 alsós + 16 felsős)
  - Tanmenetek, tematikus tervek
  - Feladatillusztrációk, példák
  - Tankockák

Összegzés

A cikk kitért a Komplex Alapprogram tartalmi elemeinek bemutatására, a kidolgozott nevelési-oktatási program alkotó elemeinek ismertetésére, valamint a program tanítási-tanulási stratégiájának (DFHT) áttekintésére, illetve a program szakmai tartalmainak bemutatására. A Komplex Alapprogram keretrendszer, mely támogatja az iskolai működést, szakmai kiadványokat kínál, illetve az iskolai implementációt és megvalósítást a szakmai támogatórendszeren keresztül biztosítja.

A jelen tanulmány egy cikksorozat első írása, amely gyakorlati tanácsokat ad, és a program koncepcióját hivatott bemutatni. A pedagógusok a képességfejlődés legszenzitívebb időszakában támogatják a tanulókat, fejlesztik személyiségüket, és megalapozzák későbbi tanulmányaikat, így döntő mértékben segítik fejlődésüket. Ehhez a munkához kínál a Komplex Alapprogram szakmai-módszertani segítséget, szakmai támogatást, innovatív ajánlásokat.

Irodalom

- Hunya Márta 2005: Virtuális tanulási környezet. *Iskolakultúra*, 10, 53–69.
- Jobbágy Zsuzsa – Révész László – Czók Brigitta – Mizera Tamás 2019: *A Komplex Alapprogram Szakmai Támogatórendszere – Koncepció*. Eger: Líceum.
- K. Nagy Emese – Révész László 2018: A Komplex Alapprogram tanulási-tanítási stratégiája. In: Révész László – K. Nagy Emese – Falus Iván (szerk.): *A Komplex Alapprogram Koncepciója. Nevelési-oktatási program a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésére*. Eger: Líceum. 38–39.

- K. Nagy Emese – Révész László – Revákné Markóczi Ibolya – Sápiné Bényei Rita – Kopp Erika – Lénárd Sándor – Major Éva – Kovácsné Duró Andrea – Illésné Kovács Mária – Dobroné Tóth Márta – Óbis Hajnalka – Sarka Lajos – Huszár Zsuzsanna – Fűzéné Kószó Mária – Musza Katalin 2018: *Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportban (DFHT). Tanítási-tanulási stratégia*. Eger: Líceum.
- Knausz Imre 2002: Műveltség és autonómia. *Iskolakultúra*, 9, 87–102.
- Nahalka István 2002: *Hogyan alakul ki a tudás a gyermekekben – konstruktivitás és pedagógia*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Réthy Endréné 1998: Oktatásméleti irányzatok. In: Falus Iván (szerk.): *Didaktika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 21–22., 221–270.
- Révész László 2018: A Komplex Alprogram alprogramjai. In: Révész László – K. Nagy Emese – Falus Iván (szerk.): *A Komplex Alprogram Konceptiója. Nevelési-oktatási program a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésére*. Eger: Líceum. 43–60.
- Révész László – K. Nagy Emese 2018: A Komplex Alprogram bemutatása. In: Révész László – K. Nagy Emese – Falus Iván (szerk.): *A Komplex Alprogram Konceptiója. Nevelési-oktatási program a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésére*. Eger: Líceum. 11–20.
- Révész László – K. Nagy Emese – Jobbágy Zsuzsa – Hollóné Bódi Katalin – Kaló Anikó – Nagy Márta – Vinczéné Sós Tünde 2019: *Útmutató a Komplex Alprogram intézményi bevezetéséhez*. Eger: Líceum.
- Révész László – K. Nagy Emese – Szivák Judit – Rapos Nóra – Török Balázs – Mrázik Julianna 2018a: *A Komplex Alprogram Konceptiója. Nevelési-oktatási program a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésére*. Eger: Líceum.
- Szivák Judit – Rapos Nóra – K. Nagy Emese – Révész László 2018: A Komplex Alprogram alapelvei. In: Révész László – K. Nagy Emese – Falus Iván (szerk.): *A Komplex Alprogram Konceptiója. Nevelési-oktatási program a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésére*. Eger: Líceum. 25–35.
- Szűcsné Hütter Eszter – Kaló Anikó – Márkus Róbert – Szél Éva 2019: *Értékelés a Komplex Alprogramban*. Eger: Líceum.

Learning experience?

The Complex Basic Program is a possible solution!

The study presents an educational program, which is result of a development process, focusing on methodological innovation. The program has its own teaching-learning strategy and sub-programs. This teaching-learning strategy focuses on differentiated development, complemented by status management. The sub-programs are primarily focused on skills development, with experience-based learning and active student participation as the focus of teaching.

This series of articles attempts to answer the question in the title, in which the answer is: yes, learning (teaching) can be an experience by implementing the Complex Basic Program.

Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportban

K. NAGY EMESE

nagy.emese@uni-eszterhazy.hu

Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: *differenciálás, tanárképzés, heterogén tanulócsoportok*

Bevezetés

Írásom célja a Komplex Alaprogram tanítási-tanulási stratégiájának, a Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportban (a továbbiakban: DFHT) módszeregyüttesének a bemutatása.

A DFHT célja az osztálytermen belüli méltányosság megteremtése, amelynek a tanulók közötti státuszkülönbségek rendezése a fő eszköze. Bemutatjuk, hogy a stratégia miért változtatja meg radikálisan a tanításról alkotott nézetünket, hogyan teszi lehetővé az intelligencia különféle formáinak a felhasználását, és miként vonja be, teszi aktív szereplővé a gyermekeket saját tanulási folyamatukban. Írásunkban érzékeltetjük, hogy miért van szükség az elmélet és a gyakorlat összekapcsolására, valamint hogy miért döntő jelentőségű a méltányos oktatás megvalósítása mind a tanárok, mind a tanulók tekintetében.

A DFHT jellemzői

A DFHT tanítási-tanulási stratégia célja a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoport hatékony kezelése. A stratégia a diákok tanulását középpontba helyezve épít a pedagógusok meglévő tudására, kreativitására, amely folyamatban a pedagógusi kompetenciák fejlesztése és a tantestületen belüli pedagógiai kultúra és attitűdváltás elősegítése, fejlesztése hangsúlyosan jelenik meg. Mivel a Komplex Alaprogram (Révész–K. Nagy 2019) intézményei arra törekednek, hogy kielégítsék az iskolahasználók igényeit, ezért a projekt abban segít, hogy az iskolák eddigi hatékony módszereiket megtartva munkájukat gazdagítsák, nyissanak az új, illetve kipróbált tanítási-tanulási stratégiák felé, mert ez kreativitást, megújulást eredményez mind a pedagógusok, mind a tanulók tekintetében. A stratégia implementálásával segíthető a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók együttműködésének a javítása, a tanulók közötti státuszproblémák rendezése, a gyermekek iskolai sikerességének

biztosítása, továbbá az alulteljesítő, valamint a tehetséges tanulók hozzásegítése a képességeiknek legmegfelelőbb közép- és felsőfokú továbbtanuláshoz, amely a munkaerőpiacra történő sikeres belépésüket alapozza meg. A *DFHT tanítási-tanulási stratégia* megvalósításának fontos eszköze a státuszkezelő Komplex Instrukciós Program (a továbbiakban: DFHT-KIP), amely a státuszkezelést lehetővé tévő kollaboratív munkaforma.

A DFHT órák a kötelező tanórák 20%-ában jelennek meg, amelynek fele a projekt-kiírásnak megfelelő DFHT-KIP. Mivel a tanári szabadság lehetővé teszi, sőt a NAT „kötelezi” a pedagógusokat pedagógiai kultúrájuk színesítésére, a DFHT-t, mivel ez elsősorban kooperatív munka, a 20%-on felül olyan gyakorisággal és szabadsággal alkalmazza a pedagógus, amennyire a hatékonyság megköveteli azt.

A *DFHT tanítási-tanulási stratégia* középpontjában a személyre szabott differenciálás áll, amely a pedagógus által irányított fejlesztést, illetve a tanulók önzérelt fejlesztését és az egyéni sajátosságok ismeretében megvalósuló egységesség együttes alkalmazását jelenti. A DFHT-ban érvényre jutó adaptivitás egyszerre fejezi ki az elemzésre épülő változás, tanulás, innováció és reflexió értékeit. A DFHT a feladatok sokféleségén keresztül egy időben biztosítja a leszakadók felzárkóztatását és a tehetségek gondozását.

A DFHT-stratégiában olyan módszerek és technikák alkalmazására alapozunk, amelyek azon túl, hogy középpontba helyezik a tudásban heterogén csoportban történő tanítást és tanulást, megkívánják a tanulók aktív részvételét a tanulási folyamatban. A DFHT a tanulást olyan aktív tevékenységként értelmezi, amelyben a tanuló a már meglévő tudásrendszerekbe beágyazott ismeretei segítségével egyéni módon értelmezi az új ismeretet. A tanulási folyamat lényegi elemének a gyerekek közti interakción alapuló tudásépítést, tanulást és tudásmegosztást tekinti, ennek alapján tervezi, szervezi és értékeli a tanulástámogatás folyamatait.

A tanítási-tanulási stratégia célja, hogy a folyamatban a pedagógusok erős hatást gyakoroljanak a tudásbővítésre és a személyiségfejlődésre. A DFHT-ban a státuszkezelő DFHT-KIP hozzá létre a tananyaghoz való egyenlő hozzáférésen keresztül a méltányosság megteremtését, és azt, hogy a többféle képesség felhasználásának a lehetősége mellett az osztálytársak között létrejött, azonos vagy viszonylag azonos státusból történő kommunikáció sikeres legyen. Cél, hogy minden gyermek számára ne csak esélyegyenlőséget (equity, méltányosság), hanem egyenlő esélyt (equality, státuszbeli egyenrangúság) biztosítsunk képességeinek kibontakoztatásához. Írásunkban a státuszkezelő DFHT-KIP-et kiemelt helyen keressük, mivel ez a módszer az, amelyik végső soron az iskolában a tehetség gondozást, a tanulók alulmotiváltságának a megszüntetését és a magatartásbeli gondok rendezését segíti.

A pedagógus tanulása

Az innovációs folyamat stratégiai szempontból egyik fontos eleme a pedagógusok folyamatos tanulása. Az innovációs folyamatnak szerves részévé válik a tudástermelés és a tanulószervezet koncepciójának megfelelően a szervezet tanulása is. A tanulási folyamaton belül lényeges stratégiai elem a DFHT-KIP megvalósításában az egymástól való tanulás és egymás segítése. Az iskola kialakítja a hospitálásoknak és a pedagógusok egymás munkáját segítő tevékenységének a rendszerét. Jellemzővé válik az önálló és társas tanulás, a problémamegoldó képesség

és a kreativitás előtérbe helyezése, az együttműködés és az intenzív kommunikáció a tantestületen belül. Az intézmény erősen célorientált, tervszerű és tudatos, munkamegosztás alapján szerveződő pozíciók és szerepek együttese lesz. Az iskolára mint tanulószervezetre jellemző lesz a rendszerben gondolkodás és a közös jövőkép meghatározása.

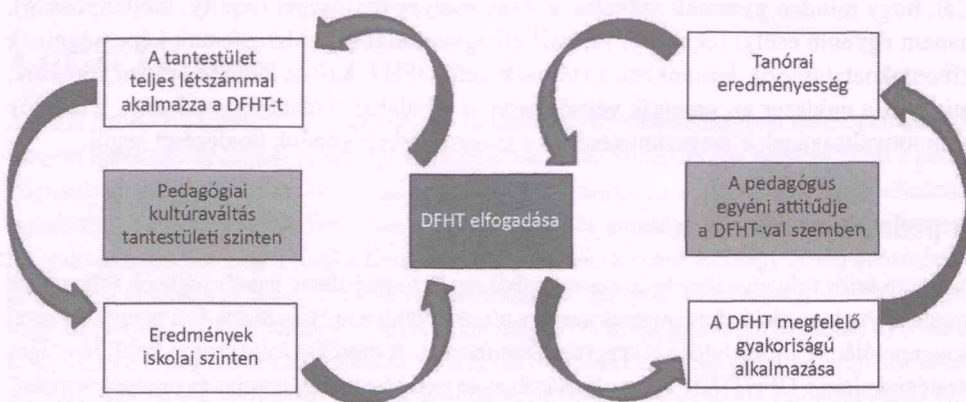
Az innováció az iskolában tudatos folyamattá válik. A szervezettség tekintetében a következetesség, a követelménytámasztás, a segítségadás a pedagógusok részére lényeges mozzanatok az innovációs folyamatban. Az iskola döntési mechanizmusát a demokratizmus, a konszenzusra törekvés, ugyanakkor a kivárá, a személyes törekvések iránti tolerancia jellemzi. A DFHT alkalmazási kényszerének hiánya, a fokozatosság, a kivárá, az érlelődés folyamata pozitív hatással van az eredményességre.

A DFHT-KIP bevezetésének szükségessége

A DFHT-KIP bevezetésének a szükségességét a személyre szabott differenciálás, a tehetség-gondozás, a tanulók alulmotiváltságának és tanórai rendbontó magaviseletének a megszüntetése indokolja elsősorban. Az alábbi ábra a program eredményességét befolyásoló dupla hurkos kör koncepcióját mutatja be. A „virtuous circle” koncepciója alapján a DFHT-KIP kedveltségét, megfelelő szinten történő alkalmazását két egymást erősítő folyamat táplálja.

Az egyik a DFHT-KIP-et adaptáló tantestület pedagógiai kultúrája formálására való hajlandóságának megléte – a DFHT-KIP-nek a tantestület minden tagja által történő elfogadása – a DFHT-KIP megfelelő hatékonysága – a DFHT-KIP elfogadása hurok, míg a másik hurok folyamatai az egyéni attitűdből fakadnak: a DFHT-KIP megfelelő gyakorisággal történő alkalmazása – eredmények jelentkezése – a DFHT-KIP elfogadása.

A modell szerint nem elég az egyén szintjén zajló változás, hanem szükség van a szervezeti kultúra változására is. És az is nyilvánvaló, hogy nem elég a viselkedés megváltozása, hanem a motivációs stratégia és a kognitív sémák komplex változására is szükség van.

A dupla hurkos kör koncepciója a DFHT-KIP elfogadásáról (Forrás: saját szerkesztés)

A módszer értése

Az alábbiakban a DFHT-KIP adaptációjának a pedagógusokkal összefüggő sikerességére keressük a választ. A módszer értésének eredményeként megmutatkozó hatékonyságot az alábbiakban foglaljuk össze.

Státuszkezelés

Ha a pedagógus érti a státuszkezelést, képes az osztály szociális szerkezetében változást előidézni. Olyan többféle képesség felhasználást igénylő, nyitott végű feladatokat állít elő a csoport részére, amelyek alkalmat teremtenek arra, hogy mind a tanulásban lemaradt, mind az alacsony státuszú tanulók és a csoport legtehetségesebb tagjai is aktívan egyszerre vegyenek részt a munkában.

A csoporton belül kialakult hierarchia, rangsor az eltérő, sokféle képesség mozgósítására alkalmas feladatokon keresztül megváltoztatható. A feladatokon keresztül lehetőség adódik a gondolkodás fejlesztésére, a tanulók közötti kommunikáció erősítésére és végeredményként a tudásban történő előrehaladásra.

Módszerbeli gazdagság

A pedagógusok elsősorban az adott tantárgy lexikális ismereteinek átadását tartják fontosnak. Számukra a sikeresség legtöbbször a tananyag „elmondását” és a fegyelem fenntartását jelenti. Nehéz megváltoztatni a pedagógusok tanításról vallott nézeteit. Vannak, akik nagyrészt a diákéveikből hozott pedagógusminta alapján képzelik el a sikeres tanítást, leginkább az ismeretek szóbeli közlésével és a minél érthetőbb és logikusabb magyarázatok láncolatával azonosítva azt. Számukra nehéz megérteni, hogy a frontális osztályfoglalkozások sok tanulót kudarcra ítélnék. A DFHT-KIP megfelelő alkalmazásához a pedagógustól elvárjuk az alulteljesítő tanulók fejlesztéséhez való hozzáértést, az alulmotiváltság megszüntetését és a magatartásbeli problémák kezelését. A pedagógus a tantárgya ismerete mellett értsen az egyéni szükségletek kielégítéséhez, a többféle oktatási stratégia alkalmazásához, valamint a motivációs, tanulás-szervezési, kommunikációs készségek kibontakoztatásához is (Falus 2006).

Nyitott végű feladatok

A pedagógusnak a nyílt végű feladatok összeállításában való jártassága hozzájárul a heterogén tanulói csoportban a tanulók közötti együttműködés elősegítéséhez, új ismeretek elsajátításához. A nyílt végű feladatokkal a pedagógus célja, hogy vitát generáljon, párbeszédet indítson el a tananyagról a tanulók között. A pedagógus ezeken a nyílt végű, több megoldást lehetővé tévő, összetett képességeket igénylő gyakorlatokon keresztül erősíti a tanulók egymástól való függését. Egy olyan csoportban, ahol a csoporttagok egymással függőségi viszonyban állnak, ott az együttműködés és az interakció iránt fokozottabb igény jelentkezik, aminek jelentősége

a komplex és ismeretlen feladatok miatt még kifejezettebb. A csoportmunka célja ennek a közös egymásrautaltságnak, munkának a megfelelő szinten tartása, erősítése. Minél nagyobb lehetőség nyílik a csoportmunka pedagógustól független teljesítésére, annál hatékonyabb a közös munkavégzés a tanulók között.

A nyílt végű feladatokon keresztül (a tanítási órák minimum 10%-a) a pedagógus alkalmat biztosít a gyerekek közötti vita generálására és így a kommunikáció létrejöttére. Követelmény, hogy ezeken az órákon a pedagógus irányító munkáját háttérbe helyezze, a hagyományos, *frontális osztálymunkához* kapcsolódó tevékenységeket elhagyja, illetve minimálisra szorítsa. Az összetett, multidimenzionális csoportfeladatok hiányában a sokféle intellektuális képesség felhasználására nem adódik lehetőség, a diákok nem mutathatják meg tehetségüket, és problémamegoldó képességüket sem használják. A DFHT-KIP alkalmazása esetén azonban minél összetettebb egy feladat, annál több diáknak van lehetősége megmutatni és fejleszteni képességét a csoporton belül. Az összetett képességek fejlesztése nagy jelentőséggel bír, mivel nélkülözhetetlen eszköz a státuszprobléma sikeres kezelésében.

A DFHT-KIP korosztályhoz való illesztése

A DFHT-KIP minden korosztály számára alkalmas osztálymunka-szervezési mód. Alsó tagozatban történő bevezetésének indokai között fontos helyet foglal el a viselkedési szokások időben történő kialakítása, a szociális viselkedés javítása és a státuszkezelés megkezdése. A súlyosabb viselkedésbeli problémák és az alulmotiváltság a felső tagozatban jelentkeznek, és a középiskola első évfolyamaiban teljednek ki. A DFHT-KIP megoldást kínál ezekre a problémákra.

Az ismeretek DFHT-KIP-pel történő feldolgozása

A DFHT-KIP bevezetése egyértelművé tette a pedagógusok számára, hogy minden tantárgy, így saját tantárgyuk is alkalmas DFHT-KIP szerinti feldolgozásra. A tapasztalatok azt mutatják, hogy azok a pedagógusok, akik nyitottak az innovációra, kezdettől fogva sikeresek a módszer alkalmazásában. Továbbá az is tapasztalható, hogy ahhoz, hogy a DFHT-KIP-et a pedagógus biztonságosan alkalmazza, képességeiktől függően legalább 10-20 DFHT-KIP-órát kell megszerveznie a módszer elveinek megfelelően.

A DFHT-KIP bevezetése

A pedagógusok folyamatosan keresik a megoldást az osztálytermi problémák, elsősorban az alulmotiváltság és a magatartásbeli problémák kezelésére. A DFHT-KIP ehhez nyújt segítséget. A kutatások (K. Nagy 2007, 2012, 2015) azt támasztják alá, hogy a módszer alkalmazását követő pár hónapon belül érezhető változás következik be a tanulók magatartásában, viszont a tanulmányi eredmények mérhető változásához 2-3 évre van szükség. Látszólag úgy tűnik, hogy a DFHT-KIP bevezetését követően fél-egy év múlva is jobban teljesítenek a tanulók, de ez nagy valószínűséggel csak a tanulók figyelmének, érdeklődésének, a tanórán való aktív részvételének köszönhető.

A DFHT-KIP alkalmazásakor az idő mint sikerességet meghatározó tényező

A DFHT-KIP alkalmazása során a felkészülés kezdetekben sok időt vesz igénybe. A megfelelő körültekintéssel felépített óra és a gyakorlat idővel azonban megtérül, sikert eredményez: a tanulók tudása bővül. A módszert alkalmazó pedagógusok szerint 10-20 DFHT-KIP-óra kívánatos ahhoz, hogy egy pedagógus biztonsággal szervezze tanítási óráját, megfelelően reagáljon az esetlegesen fellépő nehézségekre, és eljusson arra a szintre, hogy élvezze tevékenységét.

Fegyelmezés

A pedagógusok egy részének a frontális osztályfoglalkozás alatt kisebb a fegyelmezési problémája. A titok a pedagógus munkájában, az általa összeállított feladatokban rejlik. Ha a feladatok megfelelően nyitottak, kellően színesek, figyelembe veszik a tanulók eltérő intelligenciáját, az alulmotiváltság kiküszöbölhető. Ha az összeállított feladatok lehetővé teszik a státuszkezelést, a fegyelmezési problémák mérséklődnek, eltűnnek, aminek következményeként nemcsak a tanulók, hanem a pedagógus is sikereket él át.

A pedagógus kiégésének elkerülése

A pedagógusoknak alkalmazkodniuk kell a tanulók megváltozott igényéhez. Ez részben a megfelelő szakmai ismeretekkel, részben a befektetett energiával támogatható. A DFHT-KIP segítséget nyújthat a pedagógus kiégése ellen. Az innovatív feladatok szerkesztése, a tanulók sikere, a pedagógusok szakmai együttműködése új kihívások és lehetőségek elé állítja őket. A tanulók eredményessége új lendületet adhat, csökkentve a pályán eltöltött időből adódó egyhangúságot, a pedagógus kiégését.

A projekt célcsoportja

Sokan, elsősorban azokban az iskolákban, ahol elenyésző a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya, abba a hibába esnek, hogy a DFHT-KIP-et csak az említett célcsoport kezelésére tartják alkalmas programnak. A DFHT-KIP nem a hátrányos helyzetű tanulóknak szóló program, viszont – státuszkezelése miatt – jellemzője, hogy a tudásban és a szocializált-ságban jelentősen heterogén tanulói csoport nevelésére, oktatására is kiválóan alkalmas.

A tanulók, tanulói csoportok közötti versenyztetés elhagyása

A DFHT-KIP egyik követelménye a tanulók, tanulói csoportok közötti versenyzés kiiktatása, a nyugodt munkakörülmények biztosítása, amelynek eszköze, hogy a tanítási órák 10%-ában minden csoport azonos témában más-más nyílt végű feladatot kap. A tanulók a módszer egyik erősségének jelölik meg az óra menetének az adott keretét, kiszámíthatóságát és azt, hogy a feladatok sokszínűségén, a sokféle képesség felhasználásán keresztül, a versenyhelyzet kiiktatása mellett mindenki képességei szerint tud teljesíteni.

Az innovatív munkára való hajlandóság

A megszokottságból, a „nyugalomból”, komfortérzetből való kizökkentés jelentős szerepet játszhat a módszer kedveltségét illetően. Az a pedagógus képes innovatív gondolkodásra serkenteni a tanulóit, aki maga is képes innovatív feladatok előállítására. A pedagógus számára a jutalom a tanulók sikere.

A pedagógiai kultúraváltás szükségessége

A pedagógiai kultúra a felnövekvő generációk fejlődését segítő hatásrendszer. Az iskola feladata, hogy ezt a hatásrendszert folyamatosan hozzáigazítsa a változó körülményekhez és igényekhez, azaz pedagógiai kultúraváltást hajtson végre. Ehhez a változáshoz a pedagógusnak és az oktatási intézménynek változtatnia kell meglévő működésén. Ennek a változásnak egyik útja a feltételek megteremtése (a közoktatási rendszer alakítása, amely nem iskolafüggő), a másik a változáshoz való alkalmazkodás elérése (a képességek, a társas viselkedés, a viselkedés, az esztétikai érzék, az állóképesség és a világnézet alakításához szükséges pedagógiai kultúra leváltása). A projekt szempontjából ez utóbbi kerül a figyelmünk középpontjába, mivel a tanulói összetétel heterogenitása arra készíti a pedagógusokat, hogy átgondolják eddigi munkájukat, és megoldást találjanak a megváltozott összetételű tanulói csoportok nevelésére-oktatására.

A pedagógus képessége

A módszert alkalmazó pedagógusok számára a tanítási-tanulási folyamat minősége a fontos. Jellemzője, hogy jártas a nyílt végű feladatok szerkesztésében, ezzel segítve hozzá a tanulókat az alkotó vitához és kérdéskultúrájuk fejlesztéséhez. Megtanulja, hogy a nyílt végű, többféle képességet felhasználó feladatokon keresztül hogyan ösztönözze a tanulókat innovatív munkára, tudja, hogyan mozgassa meg a gyerekek képzeletét és fantáziáját, ismeri a fogásokat ahhoz, hogy a cselekvésen keresztül gondolkodni is megtanítsa a gyerekeket. A pozitív megerősítést folyamatosan előtérbe helyezve elfogadja és a tanulókat is megtanítja arra, hogy a hibázás természetes dolog. Megtanul olyan feladatokat szerkeszteni, amelyeken keresztül tudatosítja a tanulóknak, hogy értői a tanítási órán végbemenő folyamatoknak, és rendelkeznek a feladat megoldásához szükséges kompetenciákkal. Birtokában van azoknak az ismereteknek, hogy a normákon és szerepeken keresztül hogyan alakítsa ki a szabálytudatot. A gyerekeket megtanítja arra, hogyan tartsanak kapcsolatot egymással, hogyan ismerjék el egymás teljesítményét, és hogyan adjanak segítséget egymásnak. Ráirányítja a tanulók figyelmét arra, hogy a tudás és a képességbeli heterogenitás fontos és szükséges jelenség, amelyet ha kihasználnak, az mindenkinek előnyére válhat a tanulási folyamat során.

A szemléletváltással és a módszer ismereteinek az elsajátításával a pedagógusok képesek hatékony oktatást közvetíteni a gyerekek felé. A DFHT-KIP szocializál, fejleszti a kommunikációs készséget, és ismereteket gyarapít. Értő alkalmazása eredményeképpen a magatartásbeli problémák megoldódnak, a gyerekek közötti kapcsolat rendeződik, és a tanulási készségek javulnak. Ennek eléréséhez azonban a pedagógusoknak hosszú tanulási folyamatra van szükségük.

Összegzés

A DFHT fontos célja, hogy a tanulók tanulmányi eredményessége növekedjen, ezzel a lemorzsolódás veszélye csökkenjen. Ugyanakkor ezen eredmény mellett fontos az osztály tagjai közötti státuszbeli különbség kiegyenlítése, a tanulók közötti különbségek mérséklése és annak biztosítása, hogy mindenki jusson el a saját adottságainak, motiváltságának és céljainak megfelelő legmagasabb szintre. Enélkül ugyanis aligha beszélhetünk a magatartás rendeződéséről és az alulmotiváltság megszüntetéséről.

A DFHT alkalmazása során a szociális készségek fejlesztése lehetőséget ad arra, hogy képessé tegye a tanulókat kitűzött céljaik elérésére oly módon, hogy az szociálisan elfogadható legyen. A csoportmunkában közösek az etikai normák és a cselekvési modellek, amelyeknek motiváló hatása jelentős. A kialakult normarendszer felgyorsítja a személyiség fejlődését, a helyes elvek és magatartási formák kialakulását és megszilárdulását. A tanulók aktív részvétele a munkában, a többféle képesség felhasználása, a tanórai együttműködés, a társaktól történő tanulás, az egyének közötti versenyztetés megszüntetése, valamint az azonosságok és a különbözőségek felismertetése a sikeres munka záloga. A siker motivál, a motiváció pedig pozitív élmény, hosszú távon hatásos ösztönző erő, amely segíti a kudarc, a sikertelenség, a negatív élmények elkerülését.

A program nagy erénye, hogy alkalmat nyújt a hatékony kommunikációs készségeknek a fejlesztésére. Ha a tanulók jártasságra tesznek szert a kommunikatív szabályrendszerek ismeretében, akkor valószínűleg hatékonyak lesznek emberi kapcsolataikban is. A kommunikációs készségek fejlesztésén belül fokozott figyelmet kap a beszéd-készség fejlesztése, hiszen az a tanuló, akinek nincsenek nyelvi nehézségei, sikeresebbé válik a tanulásban. A beszéd-készség javítása kihívást jelent az ingerszegény környezetből jövő tanulók számára, akiknek a szókinccse elmarad a közösségétől. Fejlesztésük legeredményesebb módszere a cselekvéssel egy időben történő beszélgetés.

A tanulók közös tevékenysége, kooperációja kiválóan alkalmas a közösségi nevelésre. Az eredmények között tartjuk számon, hogy a csoportmunkában tevékenykedő diákok a rendszeres munka eredményeként nagyobb mértékben képesek elfogadni, tolerálni, értékelné egymás munkáját. A diákok mintaként szolgálnak egymás számára, közös munkájuk segíti őket a tanulásban, ezért a csoportmunka fontos előrelépés az együttműködés kialakításában. A folyamat során a gyerekek viselkedését a csoport viselkedési kultúrája hatja át, amely viselkedési kultúra elsajátítása a csoportos tanulásnak az egyik sarkalatos pontja, igénye. A közös munka egyrészt élményben részesíti a tanulókat, másrészt módot ad olyan tapasztalatok szerzésére, amelyek megkönnyítik a társadalomba való majdani beilleszkedésüket.

A DFHT további velejárója, hogy a státuszrangsorban felül elhelyezkedő tanulók éppen úgy részesülnek a módszer pozitív hatásából, mint a vizsgált hátrányos helyzetű csoport. Önbizalmuk erősödése és tudásuk gyarapodása mellett lehetőségük nyílik a csoportmunkán keresztül azon viselkedési normák, szerepek begyakorlására, amelyeket a társadalom felnőtt tagjaiként – esetleg vezetőként – gyakorolnak majd társaikra.

Irodalom

- Falus Iván 2006: *A tanári tevékenység és a pedagógusképzés új útja*. Budapest: Gondolat.
- K. Nagy Emese 2006: *Esélyegyenlőtlenség iskolai kezelése csoportmunkával*. Debrecen: Debreceni Egyetem.
- K. Nagy Emese 2012: *Több mint csoportmunka*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- K. Nagy Emese 2015: *KIP Könyv I-II*. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó.
- Révész László – K. Nagy Emese 2019: *A Komplex Alaprogram koncepciója 2.0*. Eger: Líceum.

Differentiated Development in Heterogeneous Learning Groups Program

The Complex Basic Program (CBP) is an Educational Program, based on professional teacher development. The aim of the paper is to show the Differentiated Development in Heterogeneous Learning Groups (DDHLG) program, which is the essential element of Complex Basic Program.

In this paper we learn about the Differentiated Development in Heterogeneous Learning Groups, which is a teaching program that aims to create more equitable classroom atmosphere in which status differences among pupils do not play a significant role and don't hinder their learning efforts. It also radically changes the teaching perspective – it allows for appreciation and evaluation of a variety of intelligence forms and capacities and it makes children active actors of their own learning. This pedagogical practice is thus successful in introducing high quality education to diverse classrooms, in which social backgrounds and intellectual capacities of pupils differ substantially. It encourages the personal involvement of students in the learning-teaching process, focusing on student collaboration.

We also show the importance of the Differentiated Development in Heterogeneous Learning Groups program, namely:

- why there is a need for knowledge development and apprenticeships for teacher training,
- why equitable and strong scientific results are crucial to the experience of both teachers and students.

A Digitális alapú alprogram innovatív módszertana

RACSKO RÉKA

racsko.reka@uni-eszterhazy.hu

Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: *digitális átállás, módszertani kultúraváltás, innovatív digitális módszertani megoldások, IKT-műveltség*

Bevezetés

Az elmúlt húsz év egyik fő hívószava a digitalizáció volt, amelyben kiemelt szerepet kapott az információs és kommunikációs technológia (a továbbiakban: IKT) minél szélesebb körű alkalmazása az élet minden területén a minél hatékonyabb munkavégzés céljából.

A digitális átállásnak (Racsko 2017) nevezett folyamat keretében összetett fejlesztési folyamat tanúi lehettünk, amely kezdetben a versenyszférában, majd a közszférában is egyre dominánsabb szerepet töltött be. Ennek során leginkább az infrastrukturális feltételek fejlesztése zajlott, valamint a digitális eszközök eredményes működtetéséhez kapcsolódó humán-erőforrás képzése valósult meg,

E helyzet az oktatási rendszer szereplőit is változásokra sarkallta, amely az eszközpark fejlesztésén túl elsősorban a pedagógiai-módszertani kultúrára, valamint a tanulás-tanítás folyamatában alkalmazott tartalmakra terjedt ki, és kiemelt szerepet kapott benne az iskola vezetésének érzékenyítése, a technológia hatékony alkalmazása mint munkaerőpiaci prioritás fejlesztése.

Nemzetközi szinten jól látszanak az ehhez kapcsolódó stratégiai irányok, hiszen az Európai Unió 2010-ben már „digitális paradigmaváltást” hirdetett, amely a társadalom minden alrendszerét érinti, és különösen fontos szerepet tölt be az oktatási közegben, hiszen a munkaerőpiaci igényekre való felkészítés és az új alapkészségek, kompetenciák fejlesztése iránti elvárás a formális tanulási környezet szintjén fokozottan megjelenik. A nemzetközi trendek is azt mutatják, hogy az IKT-műveltség, az angol nyelv, az interkulturális kommunikáció ma be-lépési küszöböt jelentenek a munkaerőpiacra (Radó 2017: 81).

E felismerés hatására az utóbbi évtizedben számos elvárás fogalmazódott meg a jövő munkavállalóival szemben az elvárt kompetenciák és a jövő tanulási környezete kapcsán, és több olyan modell látott napvilágot (pl. P21, LEAP21, ISTE 2014, World Economic Forum 2015, DigCOMP 2.1 2017), amelyek az új alapkészségek, elvárt kompetenciák rendszerét vázolták fel. Ezek célja közös: az eredményes tanuláshoz és a munkavállaláshoz nélkülözhetetlen készségek jellemzése a digitális technológiák világában, és új szemléletű, az információs társadalmak iskolájának koncepcionális megalapozása.

Az általános referenciakeretek mellett számos kutatás (pl. DigComp 2.1, Mozilla Web Literacy 2.0, Digitális Állampolgárság Kompetenciamodell, U-Teacher) keretében készültek olyan mérési-értékelési, fejlesztési sztenderdek, indikátorrendszerek és mérőeszközök, amelyek elsősorban az oktatási közeg humántőkéjének felkészültségét mérték olyan tekintetben, hogy az egyének (a tanulók és a tanárok) milyen digitális kompetenciáértékkel rendelkeznek. Ezen modellekben kiemelt szerepet kapnak az új évezred tanulóinak (NML – New Millenium Learners) igényei, amelyek a személyre szabható technológiai alapú, élményekre építő, innovatív elektronikus tanulási környezetben érhetőek tetten (Langridge 2003, idézi Groff 2013). Ennek ellenére a digitális forradalom az oktatást eddig nem hatotta át teljes mértékben és rendszerszinten, aminek az okát abban látjuk, hogy a digitális átállásra sok esetben egyszeri beavatkozásként tekintenek az oktatáspolitikai szereplői. A folyamatelvű megvalósítás helyett e változásnak csak egy-egy indikátora került a fejlesztés fókuszába, amely sziget-szerű és egyenetlen kivitelezést eredményezett (pl. felszereltségben, pedagógusok felkészültségében) e területen.

Ezen jelenségekkel összhangban tehát a digitális kompetenciák fejlesztése az EU 2020 stratégia egyik kulcsprioritása, amelynek megléte az életben való sikeres érvényesülés egyik alapfeltétele. A köznevelés napjaink digitális átalakulásában jelentős figyelmet kap, és stratégiai szinten a fejlesztések középpontjában áll, hiszen az oktatás jövőre irányuló volta miatt fokozott elvárások kereszttüzében áll, másrészt általános, mindenki számára kötelező jellege miatt nagy szerepe van a társadalom hosszú távú boldogulásának alakulásában.

Az iskola pozíciója az újabb kultúráváltás hatására átalakult, a jelenlegi rendszer átmenetet képez ugyanis az ipari társadalmak és az információs társadalmak oktatási rendszerének felfogása között. Ehhez kapcsolódik továbbá, hogy a mai tanulók már úgy kerülnek be e rendszerbe, hogy az információs és kommunikációs technológia eszközeinek használata mindennapos tevékenységeik közé tartozik, azonban az így kialakult rutinok elsősorban az eszközök és bizonyos alkalmazások használatára korlátozódnak. A digitális kultúrába való bekapcsolódásuk és az ehhez szükséges tudás megszerzésének forrása elsősorban a kortársaktól való tanulás, valamint az interneten elérhető virtuális források, tehát a tanári szerepkör is jelentős változáson esik át.

A DA filozófiája és céljai

Hazánkban az elmúlt évtizedben számos, digitális átálláshoz kapcsolódó iskolakísérlet zajlott (pl. Czékmán 2016, 2017, Kárpáti et al. 2014, Herzog–Racsco 2016, Kis et al. 2017), amelyek kezdetben a Hype-görbét (Fenn–LeHong 2011) követve egy-egy olyan eszközhöz kapcsolódtak, majd egyre inkább a módszertani megoldások (Racsco et al. 2017, Molnár–Orosz 2019) és a tartalomfejlesztés irányába mozdultak el. Az informatikai eszközök oktatásban betöltött szerepe tehát túlmutatott egy új tantárgy megjelenésén, a digitális kompetenciák fejlesztése minden szaktantárgy feladata lett, és keresztantervi jellege miatt a mindennapi formális oktatási környezethez kapcsolódó általános taneszközzé vált.

A pedagógusok e folyamat részeként paradox helyzetben vannak, hiszen a tanulók számára – a digitális átalakulás eredményeként – a digitális eszközök megjelenése a mindennapi gyakorlatban már természetes jelenség, de annak tanulásban alkalmazható aspektusát kevésbé ismerik, a pedagógusoknak azonban a digitális átalakulás részesei, akiknek újra kell gondolni módszertani kultúrájukat a technológia okozta változások fényében.

Alprogramunkban e tendenciákat figyelembe véve arra fókuszálunk, hogy a pedagógusok az alprogram segítségével olyan referenciaszemélyekké váljanak a tanulók számára, akik az IKT eredményes osztálytermi használata révén segítik őket a digitális állampolgárként való viselkedésben és produktív munkában.

A fejlesztés fókuszában álló digitális kompetencia azonban nem elsősorban az eszközhasználatot és az informatika tantárgy keretében elsajátítandó szoftverhasználatot jelenti. Olyan struktúrában gondolkodunk, amely az IKT-műveltség fejlesztését helyezi a középpontba, azt keresztantervi, transzverzális elemként alkalmazza, és a tanulástámogatást, valamint a személyes tanulási környezet fejlesztését célozza meg.

Az IKT-műveltség tekintetében a technológiai, a kognitív és a szociális aspektust tekintjük irányadónak, melyek alatt az alábbiakat értjük:

- 1) a technológiai műveltséget, tehát az eszközök használatának módozatait;
- 2) a kognitív aspektust, a tartalmak rendszerezésének és integrálásának módjait;
- 3) a szociális aspektust, vagyis az együttműködési és kommunikációs készséget; illetve
- 4) az információ felelősségteljes használatát, vagyis a jogi, etikai és személyes biztonságra vonatkozó felhasználási módjait (Tongori 2012: 43).

Az IKT-műveltséghez kapcsolódó tudáselemek magas szintű elsajátítása és folyamatos fejlesztése elengedhetetlen a 21. században tanuló gyermekek számára. Ezzel összhangban áll, hogy az IKT-eszközök iskolai alkalmazása segíthet a végzettség nélküli iskolaelhagyás és iskolai lemorzsolódás csökkentésében, mind a tanulás motiváció megteremtése és fenntartása, mind az élethosszig tartó tanulóhoz szükséges kompetenciák kialakítása, mind a tanulástámogató digitális környezet megismerése és alkalmazása terén, a digitális esélyegyenlőség fokozása és a digitális kirekesztődés csökkentése révén.

Koncepciókban ezért kiemelt szerepet kap mind a pedagógusok, mind a tanulók digitális területen történő fejlesztése, figyelembe véve az IKT-műveltség szintjét, az intézményi eszközellátottsági profilokat, valamint a tanulás-tanítás célját. E tevékenységben kiemelt szerepe van a digitális környezetben történő önszabályozó tanulás támogatásának, a személyes tanulási környezet megteremtésének és a digitális esélyegyenlőség megteremtésének. Képzésünk hosszú távú célja, hogy a pedagógusok IKT-használati szokásai és tudása szervesen épüljenek be az oktatás módszertani kultúrájába is.

A Digitális alapú alprogramban (a továbbiakban: DA) úgy tekintünk a gyermekekre, mint az információs és kommunikációs technológiát tudatosan és kritikusan, adott probléma megoldására használni képes, leendő digitális állampolgárra, akinek az ehhez szükséges készségek, kompetenciák fejlesztését a köznevelés formális oktatási rendszere támogatja.

Az információs társadalom iskolájának megvalósulásához tehát illeszkedik a Komplex Alapprogramon (a továbbiakban: KAP; Révész–K. Nagy 2019) belül a DA, melynek feladata olyan komplex módszertani repertoár kidolgozása, amely az IKT-műveltség fejlesztését a transzverzális kompetencia felfogásban valósítja meg, olyan pedagógiai módszertani kultúra meghonosításával, amely az elektronikus tanulási környezet alapelveit alkalmazza.

A DA felépítése és a pedagógus-továbbképzés elemei

A DA szorosan kapcsolódik a KAP és a Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoporthoz elveihez, valamint összhangban áll a többi alprogrammal (K. Nagy–Révész 2019).

A megvalósuló mentorált innováció során a DA szerves részeként 30 órás pedagógus-továbbképzést valósítunk meg kevert (blended) módszerrel, melynek során a 20 óra jelenléti képzés mellé 10 óra online felkészülést biztosítunk egy távoktatási keretrendszerben, medializált elektronikus tananyag segítségével. Ezen túlmenően módszertani eszköztár fejlesztésével segítjük az alprogram sikeres megvalósítását, amelyben online, zárt repozitóriumban (Tudástár)¹ a délutáni foglalkozásokhoz készített tervezeteket, a délelőtti komplex órákhoz fejlesztett feladatokat, Tankockákat és folyamatosan bővülő linkgyűjteményt² biztosítunk a pedagógusoknak.

A fejlesztés során figyelembe vesszük a hazai köznevelési rendszer digitális területen jelentkező sajátosságait, amely az eszközellátottsági profilok különbözőségében, valamint a pedagógusok eltérő IKT-műveltségi szintjében jelenik meg.

A képzés esetében ezt úgy valósítjuk meg, hogy az online tananyagban a technológiai jellegű, eszközhasználattal kapcsolatos ismeretek elmélyítésére helyezük a hangsúlyt, amelyben a különböző típusú és operációs rendszerrel rendelkező táblagépek sajátosságait mutatjuk be, valamint a felhőtechnológia, a kreatív médiaalkotás és a tanulást-tanítást támogató digitális

---

¹ Komplex Alapprogram. KAPU. Tudástár. URL: <http://komplexalapprogram.hu/> [Utolsó letöltés: 2020. február 25.] (csak a program megvalósításában részt vevők pedagógusok számára érhető el).

² Komplex Alapprogram Digitális alprogram Linkgyűjtemény. URL: <https://www.diigo.com/user/kapdigitalprogram> [Utolsó letöltés: 2020. február 25.]

taneszközök témákat érintjük. Úgy gondoljuk ugyanis, hogy ezen területek ismerete nagyban függ az előbb bemutatott két tényezőtől. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy e tananyag-tartalmak elsajátítását mindenki egyéni igényei, tudása és a rendelkezésre álló eszközök függvényében sajátítsa el.

A kontakt képzések tartalmában az IKT-műveltség elemeit feleltettük meg a pedagógiai tevékenységeknek, és e vezérfonal mentén mutatjuk be a virtuális környezet adta lehetőségeket. Ennek megfelelően az alábbi területekre helyeztük a hangsúlyt:

- a felhőtechnológia kollaborációs lehetőségei;
- a tanulást-tanítást segítő digitális taneszközök;
- órászervezést segítő alkalmazások;
- tanulást segítő alkalmazások – Tankocka, Okosdoboz;
- összefoglalást, megértést támogató vizuális megoldások: szófelhő készítés, fogalomtérkép készítők, interaktív faliújság
- tudásellenőrzés és értékelés online módszerekkel;
- prezentációkészítés a felhőben
- a pedagógusok önfejlesztését támogató digitális lehetőségek.

Az eltérő eszközellátottságot a pedagógusok módszertani kultúrájának széles körű fejlesztésével kívánjuk kompenzálni, mivel a rendelkezésre álló infrastruktúrához igazodva segítiünk olyan megoldások keresésében és kidolgozásában, amellyel áthidalhatják a nehézségeket, amihez stabil felhasználói ismeretekre és módszertani tudásra van szükség.

A DA megjelenése az iskolai környezetben

A DA elemei a KAP alapján működő iskolában makro- és mikroszinten is megjelennek mind a tanulók, mind a pedagógusok mindennapi munkájában.

A tanórákon megjelenő digitális technológia eszközei és annak virtuális dimenziója beépülnek a kötelező tantárgyi órákba mint „komplex tanórák”, amelyek során a digitális terület transzverzális, keresztintantervi elemként épül be a többi tantárgyba. Ezen a szinten az alprogram ajánlásai beépülnek a tananyag-tartalmak közé, valamint a tanórákon megjelennek az alprogramok közötti kapcsolatok (pl. szófelhőkészítés történelem órán, fogalomtérkép készítése biológiaórán).

Az iskolai alkalmazás során a digitális pedagógiai módszerek és az IKT-műveltség fejlesztése minden tantárgyban megjelenik egy-egy konkrét helyzet, jelenség kapcsán, amelynek megoldásához a digitális technológia eszközeit alkalmazzuk, úgy, hogy a tanulók számára e tudáselsajátítás élményszerű legyen. A módszereknél kiemelt szerepet szánunk a felfedezéses és más tevékenységekbe ágyazott tanulásnak, amelyben a tanulók másokkal együttműködve vesznek részt. Ennek során megtapasztalják, hogy a mobil eszközök és a virtuális világ milyen lehetőségeket nyújtanak a tanulás, az önfejlesztés terén.

Hiszünk abban, hogy e szemlélet hozzásegíti a tanulókat a komplex problémamegoldás szemléletének elsajátításához, valamint hosszú távon a digitális technológia segítségével az élethosszig és az élet minden területén megvalósuló, sikeres tanuláshoz.

Nagyon lényegesnek tartjuk, hogy célunk nem a tanórák digitalizálása, azaz nem a teljes tanítási óra minden tevékenységének IKT-eszközökkel való lefedése, hanem olyan módszertani megoldások tanórai alkalmazása, amely az adott tanulási-tanítási célnak megfelelő, és hozzáadott értéket ad a tudásátadás és elsajátítás folyamatában a digitális átállás filozófiája alapján. Ehhez szükséges a pedagógusok módszertani eszköztárának fejlesztése és folyamatos támogatása.

A készülő segédanyagok során figyelembe vesszük az intézményekre jellemző heterogén eszközellátottsági profilokat, és ennek megfelelően differenciált megoldásokat kínálunk mind az eszközök, mind az alkalmazások, mind a pedagógusok IKT-műveltsége, mind a tanulók életkori sajátosságok figyelembevételével. A különböző infrastrukturális profilok ugyanis eltérő lehetőségeket biztosítanak, ezért fontos, hogy a tanárok a megfelelő módszertani eszköztár birtokában legyenek, és alkalmazzák a Bring Your Own Device (BYOD), illetve az 1:1 modell gyakorlatban történő megvalósítását.

A tanórai kereteken túlmutatva a délutáni digitális foglalkozásokon egy-egy aktuális témakör köré épülő témák digitális eszközökkel történő élményszerű, gyakorlati példákon keresztüli feldolgozására kerül sor (pl. áhírek felismerése a közösségi médiában). Az élményalapú, kreatív médiahasználatot és a tudatos és kritikus médiafogyasztást előtérbe helyező foglalkozások során fontos szerepet kap a tanulói autonómia, azaz önkéntesen vehetnek rajta részt az érintettek. Ehhez a heti óraszámot az iskola határozza meg, a KAP-ot bevezető iskolában minden évfolyamon legalább heti 1 foglalkozás ajánlott. A pedagógusok munkáját e területen foglalkozásterveket tartalmazó módszertani eszköztárral és feladatbankkal segítjük.

A délutáni foglalkozásokon az egyéni, személyes tanulási igények, illetve a differenciált fejlesztés tárháza sokkal tágabb keretek között történik, és a pedagógusok kreativitása is jobban kiaknázzható.

Mind a délutáni foglalkozásokon, mind a pedagógus digitális módszertani kultúraváltását elősegítő továbbképzésen és a készülő segédanyagokban tűzzük ki célul a KAP és a Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportban elveinek alkalmazását és digitális környezetbe történő adaptálását.

Összegzés: a DA újszerűsége

A Komplex Alapprogram Digitális alapú alprogramja nagyban hozzájárul az oktatás digitális transzformációjához, amely folyamat során „[...] az IKT-műveltség kiteljesedése valósul meg a humán teljesítménytámogató technológia eszközrendszerének alkalmazásával, az információs társadalom technológiáinak (IKT-eszközök) elterjesztése és integrálása révén. Ennek során kiemelt szerepet kapnak az eszközök és azok virtuális környezetei (applikációk, internet), illetve azok a készségek és kompetenciák, amelyek által ezek az elemek magabiztos, kritikus és problémacentrikus alkalmazása valósul meg a tanulás-tanítás céljából, a tartalomhoz

való kötöttség nélkül, a megfelelő oktatási célokhoz kapcsolódó új tanulási környezetek kialakításával” (Racsko 2017: 23).

Összességében elmondhatjuk, hogy a Digitális alapú alprogram a pedagógiai kultúra komplex, intézményi szintű fejlesztését tekinti feladatának, amelyben a pedagógus és a tanuló szimbiózisban, egymást segítve valósítja meg e célt egy komplex, pedagógus-továbbképzésre és a mentorált innováció elemeire épített rendszer által. Ennek részei (1) az alprogramok eszköztárának alkalmazást segítő tartalmi-módszertani elemek (pl: alprogrami kézikönyv, módszertani eszköztár és elektronikus repozitórium), valamint (2) a bevezetést és megvalósítást támogató szolgáltatások (pl. elektronikus és jelenléti Szakmai Támogató Rendszer), valamint (3) a hosszú távú fenntarthatóságot és tudásmegosztást szolgáló iskolahálózat kialakítása (Jobbágy et al. 2019).

Hiszünk abban, hogy e sokrétű támogatás hosszú távon elősegíti az iskolák szerepváltásának sikeres megvalósulását a módszertani kultúraváltás révén, és hozzájárul a pedagógikum digitális átállásához.

Irodalom

- Czékmán Balázs 2017: Tablettel támogatott oktatási intézményi implementáció. In: Mrázik, Julianna (szerk.): *A tanulás új útjai*. Budapest: Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete (HERA). 75–90.
- Czifrusz Dóra – Király Sándor – Komló Csaba – Habók Lilla – Hülber László – Lanszki Anita – Papp-Danka Adrienn – Ollé János – Racsko Réka 2019: *A Digitális alapú alprogram. koncepciója*. 2. kiadás. Eger: Líceum, 84. (megjelenés alatt).
- Fenn, Jackie – LeHong, Hong 2011: *Hype cycle for emerging technologies*. Amerikai Egyesült Államok: Gartner.
- Groff, Jennifer 2013: *Technology-rich innovative learning environments. OCED CERI Innovative Learning Environment project*. 1–30.
- Jobbágy Zsuzsa – Révész László – Czók Brigitta – Mizera Tamás 2019: *A Komplex Alprogram Szakmai Támogatórendszere – Koncepció*. Eger: Líceum.
- K. Nagy Emese – Révész László 2018: *Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportokban (DFHT) metódus, mint a Komplex Alprogram tanítási-tanulási stratégiája, fókuszban a tanulók státuszkezelése*. Eger: Líceum.
- Kis-Tóth Lajos – Borbás László – Kárpáti Andrea 2014: Táblagépek alkalmazása az oktatásban: tanári tapasztalatok. *Iskolakultúra*, 24, 9. 50–71.
- Kis-Tóth Lajos – Gulyás Enikő – Racsko Réka 2017: Transzverzális kompetenciák fejlesztésének pedagógiai módszerei, különös tekintettel a digitális kompetenciára. *Educatio*, 26, 2. 230–245. URL: <https://akademiai.com/doi/pdf/10.1556/2063.26.2017.2.6> [Utolsó letöltés: 2020. február 25.].
- Molnár György – Orosz Beáta 2019: A digitális eszközök használatával támogatott korszerű módszertani, tartalmi, technológiai megoldási lehetőségek a szakképzésben. In: Juhász Erika – Endrődy Orsolya (szerk.): *Oktatás–Gazdaság–Társadalom*. Budapest, Debrecen: Debreceni Egyetem, Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete (HERA). 592–607.

- Racsco Réka 2017: *Digitális átállás az oktatásban*. (Iskolakultúra-könyvek 52.), Budapest: Gondolat.
URL: http://misc.bibl.u-szeged.hu/46196/1/iskolakultura_konyvek_052.pdf [Utolsó letöltés: 2020. február 25.].
- Racsco Réka 2019: A Digitális alapú alprogram módszertana, innovációja. *Tanító*, 59, 9–10., 22–24.
- Radó Péter 2017: *Az iskola jövője*. Budapest: NORAN LIBRO KFT.
- Révész László – K. Nagy Emese 2019: *A Komplex Alapprogram Konceptiója 2.0 Nevelési-oktatási program a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésére*. Eger: Líceum.
- Tongori Ágota 2012: Az IKT-műveltség fogalmi keretének változása. *Iskolakultúra*, 22, 11. 34–47.
URL: http://epa.oszk.hu/00000/00011/00170/pdf/EPA00011_Iskolakultura_2012-11_034-047.pdf [Utolsó letöltés: 2019. szeptember 15.].

Innovative methodology of the Digital based subprogram

The digitalization-related pillar of the Complex Basic Program seeks to facilitate the digital transformation process at the institutional level via the organisation of further training programs for in-service teachers and mentored innovation schemes. The design process of the respective comprehensive service and support portfolio was guided by the recognition that a once- only measure is not sufficient to generate a methodological culture change.

The aim of the further training scheme for in-service teachers is to enable the participants to apply digital devices in teaching and in the arrangement of the education process, while familiarising them with the methodology of ICT-based class or lesson design and the means of collection and production of digital text components relevant to the given pedagogical objective.

It is hoped that teachers having completed the program will be able to apply innovative digital technology assisted methodological solutions in the classroom while providing effective support for the respective learning process.

Tisztelt Szerzők! Kedves Kollégák!

Szeretnénk tájékoztatni önöket, hogy a folyóiratunkban megjelent tanulmányok minőségi színvonalának biztosítása érdekében a szerkesztőségbe érkezett munkák véleményezésére szakértő lektorokat kérünk fel. Ezzel nemcsak a lap tudományos színvonalának, szerzőink referáltságának a növekedését szeretnénk erősíteni, hanem segíteni kívánjuk az Önök további munkáját, szakmai tevékenységét és kapcsolatait is.

A beküldött írásokhoz, kérjük, adjanak meg *öt kulcsszót*, valamint írjanak egy rövid, *angol nyelvű összefoglalót* is. Kérjük továbbá, hogy tanulmányaikban kövessék a hivatkozási rendszerünk *formai szabványát*: <http://www.gyak.jgypk.u-szeged.hu/index.php?menu=pri&pid=mokoz>.

A közleményekbe szánt írásaikat a következő e-mail címre várjuk: modszertan@jgypk.szte.hu.

A szerkesztőség címe: 6725 Szeged, Boldogasszony sgt. 8.

Telefonszám: +36/62-546-083

A szerkesztők

Kiadja a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kara
és az SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános
és Alapfokú Művészeti Iskolája, Napközi Otthonos Óvodája
A kiadásért felelős: a kar dékánja és a gyakorlóiskola igazgatója
Kiadó hivatal: 6725 Szeged, Boldogasszony sgt. 6. Telefon: +36/62-546-068
Szerkesztőség: 6725 Szeged, Boldogasszony sgt. 8.
E-mail cím: modszertan@jgypk.u-szeged.hu
A címlapot tervezte: *Fischer Ernő* terve alapján *Annus Gábor*
Technikai szerkesztő: *Veres Ildikó*

Évente négy alkalommal jelenik meg.
Évi előfizetési díja: 2400 Ft.

ISSN 2063-3734

Készült:
Innovariant Nyomdaipari Kft., Algyő
Felelős vezető: *Drágán György*
www.innovariant.hu
<https://www.facebook.com/Innovariant>

